

СКАРБИ: МОЛОДІЖНА СЕРІЯ

Mary Mapes Dodge

*Hans Brinker,
or
The Silver Skates*

Мері Мейпс Додж

Срібні КОВЗАНИ

Повість

*Переклад з англійської
Ірини СТЕШЕНКО*

КИЇВ • ЗНАННЯ

Розділ I

Ганс та Гретель

Одного ясного грудневого ранку багато років тому двоє убого вбраних дітей сиділи на березі замерзлого каналу в Голландії й, низько пригнувшись до землі, біля чогось поралися. Сонце ще не сходило, але сіра заслона розступилася на обрії, і по краях її вже заграла малиновим сяйвом світова зоря. Добрі голландці здебільшого ще спочивали тихим вранішнім сном; навіть мінгеер¹ ван Стопсельнозе, цей достойний старий голландець, все ще дрімав, поринувши в “солодке забуття”.

І тільки коли-не-коли по дзеркальній поверхні каналу хутко пробігала на ковзанах яка-небудь селянка із повним кошиком на голові, чи то міцний, дужий юнак пролітав стрілою повз дітей, що тремтіли з холоду, і строїв їм добродушну міну, поспішаючи до міста на роботу.

Тим часом брат і сестра (адже ті двоє дітлахів були брат і сестра), пухкаючи й фукаючи, намагалися прив'язати собі щось до ніг — не ковзани, звичайно, а якісь дерев'яні оцупки, невправно обточені й стесані донизу, з просвердленими дірочками, що в них було затягнуто ремінці з сирової, невичиненої, шкіри.

Ті чудернацькі пристрої змайстрував сам Ганс — так звали того хлопчика. Його мати була бідна селянка, надто бідна, — вона й подумати не могла про те, щоб купити справжні ковзани своїм дітям. Хоч оті дерев'яні “ковза-

¹ *Мінгеер* — ввічливе звертання до чоловіків у Голландії; пан. (Тут і далі — прим. ред.)

ни” й було зроблено дуже грубо, проте завдяки їм діти бавились багато щасливих годин на кризі; і тепер, коли, намагаючись припнути їх, наші юні голландці сіпали з усієї сили за ремінці своїми заляклими червоними пальцями, а їхні зосереджені обличчя майже торкалися колін; ніякі нездійсненні мрії про крицеві леза справжніх ковзанів не тьмарили їхньої втіхи.

Нарешті хлопець випростався і, широко махнувши руками та безтурботно крикнувши сестрі: “Пішли, Гретель!”, легко скочив на кригу та й побіг поковзом через канал.

— Ох, Гансе, — гукнула йому жалісно сестра, — з цією ногою знову не гаразд. Ремінці намуляли мені ногу, коли ми бігали на базар останнього разу... і зараз мені так боляче зав'язувати їх на тому ж місці.

— То зав'язи трохи вище, — порадив Ганс і, не глянувши на неї, виписав якусь чудову хитромудру фігуру на кризі.

— Як їх зав'яжеш? Ремінець надто короткий.

Ганс добротливо свиснув — коли перекласти цей свист звичайною мовою, то він означав: “Біда з цими дівчатами” — і підбіг до сестри.

— Як нерозумно, що ти взула ці черевики, Гретель! Адже ж ти маєш майже нові, шкіряні. Твої дерев'яні, та й ті вже кращі, ніж оці.

— Ой Гансе! Чи ти забув? Таж батько кинув мої чудові нові черевики у вогонь. Не встигла я збагнути, що трапилось, як вони вже зовсім покорчилились у розгорілому торфі. В цих я ще зможу бігати на ковзанах, а в дерев'яних — ніяк. Будь ласка, зав'язи мені, тільки обережно...

Ганс витяг ремінця з кишені. Наспівуючи щось, він став навколішки поруч Гретель і почав підв'язувати їй до ноги ковзанок, затягаючи ремінця з усією силою своїх дужих молодих рук.

— Ой, ой! — скрикнула дівчинка, — їй дуже боліло.

Нетерпляче сіпнувши, Ганс розв'язав ремінця. Він хотів був кинути його на землю (за зразком багатьох стар-

ших братів), але помітив сльозу, що збігала по щоці сестрички.

— Я закріплю його, не бійся, — промовив він до неї несподівано ніжно. — Тільки нам треба поспішитися; адже ж мама нас скоро покличе.

Він пильно озирнувся навколо: спочатку глянув на землю, потім на голі віти верби над головою і нарешті на небо, де все дужче займалися яскраві блакитні, малинові та золотисті смуги.

Не знайшовши там того, чого він шукав, Ганс замислився; раптом його пройняла щаслива думка, і очі йому загорілися. Швидко скинув він із себе шапку і, відірвавши з неї подерту підкладку, згорнув її так, щоб вийшло щось подібне до м'якої подушечки, яку він прикріпив над стоптаним черевиком Гретель.

— Ну, — переможно скрикнув він, закручуючи ремінці так швидко, як тільки дозволяли йому зовсім задубілі пальці, — тепер ти зможеш витерпіти, якщо я зтягну дужче?

Гретель міцно стиснула губи, немов хотіла сказати: “Про мене, я витерплю все..”, але не відповіла нічого.

За хвилину вони вже весело сміялись і, побравшись за руки, летіли по каналу, не думаючи про те, витримає їх та крига чи ні, — в Голландії-бо крига тримається цілу зиму. Вона дуже міцно влаштовується на каналі і не тільки не тоне й не худне кожного разу, коли сонце трохи припікає її, але навпаки — з кожним днем набирається сили і задирливо виблискує до кожного променя.

Раптом — рип! рип! — під ногами в Ганса щось за скрипіло. Він почав скорочувати кроки, спотикатися й кінець кінцем простягся горілиць на кризі, дригаючи ногами й вимальовуючи ними в повітрі найфантастичніші узорі.

— Ха-ха-ха! — розреготалася Гретель. — Ловко впав!

Але під її грубою синьою кофтиною билосся ніжне серце, і, все ще сміючись, вона відразу ж повернулася і легко підлетіла до свого брата, що лежав нерухомо навznak.

— Ти не забився, Гансе?.. О, та ти смієшся!.. Ну ж бо, впіймай мене!.. — і дівчинка швидко побігла вперед.

Тепер вона вже не тремтіла від холоду: щоки їй палахкотіли, очі весело блищали. Ганс схопився на рівні ноги і кинувся, як стріла, за нею навздогін; але не так-то легко було впіймати Гретель. Проте не встигла вона далеко відбігти, як її ковзани почали теж скрипіти.

Розуміючи, що часом краще схитрувати, ніж ризикувати, Гретель раптом повернулася й полетіла просто в обійми своєму переслідникові.

— Ха-ха-ха! Я піймав тебе! — скрикнув Ганс.

— Ха-ха-ха! Навпаки, — я піймала тебе! — відказала дівчинка, намагаючись вирватися від нього.

В цю хвилину пролунав ясний, дзвінкий голос, — хтось гукнув:

— Гансе! Гретель!

— Це мама, — промовив Ганс, і обличчя його враз стало серйозне.

Тепер уже весь канал вилискував, мов золото, під сонячним промінням. Вранішнє повітря було чисте й свіже, і ковзанярі все прибували. Дітям дуже не хотілося повертатися додому. Але Гретель і Ганс були хороші діти: їм і на думку не спадало датися на спокусу й побігати ще трохи по каналу; отже, вони квапливо поскидали свої ковзани, не розв'язавши навіть і половини вузлів, та й подалися додому.

Ганс, широкоплечий, з густим білявим волоссям, був на голову вищий від своєї блакитноокої маленької сестрички. Він мав п'ятнадцять років, а Гретель — тільки дванадцять. Ганс був міцної будови, дужий хлопчик, з чесними очима, а на чолі йому немов було написано: "Тут все гаразд", точнісінько так, як над порталом кожного маленького голландського "зомергюйсу"¹ завжди стоїть якийсь доречний вислів.

Гретель була гнучка і жвава; в очах їй танцювали вогники, а коли хто, бува, дивився на неї — на щоках їй то

¹ *Зомергюйс* — літній будиночок.

спалахували, то зникали ніжні рум'янці; отак, як грядка рожевих та білих квітів здається часом то блідою, то яскраво-рожевою, коли на неї дмухне вітер.

Тільки-но діти відійшли від каналу, як побачили свою домівку. Висока постать матері, в кофтині, спідниці та чепчикові, що щільно прилягав до її голови, вимальовувалась у перекошеному отворі вхідних дверей, немов картина у рамі. Аби їхня хатина стояла навіть за милію звідти, однаково дітям здавалося б, що вона близенько. У тій плоскій країні можна навіть на великій віддалі цілком виразно розрізнити всілякі речі, починаючи від курчат і кінчаючи вітряками. Якби не було там дамб і високих насипів коло каналів, можна б стати де завгодно в середині Голландії, оглядати її всю, аж до обрю, і не побачити ніде не те що гір, а й горбів чи пагорків.

Ніхто не знав цих дамб краще за матусю Брінкер та обох засапаних дитлахів, що бігли зараз на її поклик. Але раніш ніж розповісти вам, чому це саме так, дозвольте мені проїхатися разом з вами у кріслі-гойдалці в ту далеку країну, де ви, може, вперше побачите деякі курйозні речі, що їх Ганс та Гретель бачили щодня.

Розділ II

Голландія

Голландія — одна з найоригінальніших країн під сонцем. Її слід було б назвати “Країна неймовірних речей” або “Країна суперечностей”, вона-бо майже всім відрізняється від інших країн світу. Перш за все, більша частина Голландії лежить нижче морського водорівня. Гігантські дамби, чи то загати, що їх споруджено з величезним витраченням сил та коштів, примушують океан триматися в загаданих йому межах. В деяких місцях узбережжя незмірна вага океанської води безупинно навалюється на суходіл, і бідолашна

земля ледь-ледь витримує її тиск. Але інколи дамби прориває, крізь них починає просочуватися вода, і це тягне за собою згубні наслідки. Ті дамби дуже високі й такі широкі, що місцями на них стоять будівлі, ростуть дерева. На дамбах навіть промощено чудові дороги, що з них коні можуть дивитися вниз на придорожні будиночки. Часто-густо кілі¹ кораблів, що пливуть по воді поза дамбами, опиняються вище за дахи будинків, які стоять на низькодолі. Лелека, що ляскотить до своїх пташат на шпилі високого даху, може вважати, що гнізду його не загрожує ніяка небезпека, — воно ж бо звито так високо! А проте — жаба, що кумкає десь недалечко в очереті, частенько буває ближче до зірок, ніж отой лелека. Водяні комахи плавають туди й сюди над головами ластівок, які кубляться в димарях; а плакучі верби схиляють свої чола, немов соромлячись, що не можуть дотягтися до очерету.

Всю країну перетинають у різних напрямках повноводі рови, канали, ставки, річки й озера; колись їх вихлопнуло на суходіл море, — та так вони й не висохли з того часу; ставши осередком людської метушні й ділового сум'яття, виблискують вони під сонячним промінням, зневажливо поглядаючи на лани, що сумовито простягаються поруч них. Мимоволі хочеться запитати: “Що ж таке Голландія — береги чи вода?” Навіть зелень, якій годилося б рости на суходолі, тут немов зробила помилку і оселилася на рибних ставках. Фактично вся країна — ніби губка, завжди насичена водою, чи, як сказав про неї англійський поет Батлер:

*В країні тій живуть не на землі, —
Там плавають, немов на кораблі.*

Люди народжуються, живуть і помирають, і навіть насаджують собі садки на барках, що плавають по каналах. Будинки, з дахами, схожими на кристалі капелюхи, що насунено їх на очі, стоять козирем на своїх

¹ *Кіль* — поздовжня балка нижньої частини судна.

дерев'яних ногах, немов попідтикавши спідниці та кажучи: “Будь-що-будь, а ми маємо намір залишитися сухими!” Навіть коням прив'язують до копит широкі підставки, щоб їм легше було витягати ноги з дряговини. Але зате для качок тут справжній рай. Влітку це чудова країна для дівчаток та хлопчаків, що бігають босоніж. Як приємно тут чалапати по калабанях! Як весело пускати маленькі кораблики! Як хороше веслувати, вудити рибу та плавати! Уявіть собі довжелезну низку калюж, по яких можна цілісніть дні пускати забавкові човники з трісок!.. Але годі! Якщо я провадитиму далі, то, мабуть, мої читачі всі як один помчать на Зюйдер-Зее¹.

Голландські міста здаються на перший погляд якоюсь дивовижною хацею, що в ній ростуть будинки, мости, церкви та кораблі, пускаючи начебто пагінки з мачт, дзвіниць та дерев. По деяких голландських містах баркаси підходять до самих будинків, що належать їхнім власникам, і їх, як коней, прив'язують там до одвірків, а навантажують ті баркаси з вікон горішніх поверхів. Матері гукають до Лудвіга та Кассі: “Не гойдайтеся на хвiртці! Глядіть-бо, ще втонете!” Водяні шляхи зустрічаються там багато частіше, ніж шляхи ґрунтові та залізниць; водяні огорожі, тобто канали, повні стоячої зеленої води, оточують майданчики для розваг, низинні лани та садки.

Де-не-де здибаються красиві зелені живоплоти; але дерев'яні паркани — такі, як у нас в Америці, — рідко трапляються в Голландії. Що ж до мурів, то голландець з подиву зняв би руки до неба, коли б хто подав йому ідею збудувати муровану огорожу. Справа в тому, що тут немає іншого каміння, крім величезних кам'яних брил, що їх привезено з інших країн для зміцнення та охорони узбережжя. Все дрібне каміння та гальку, якщо вони тут колись і були, забрала бруківка до себе в полон, а ні, то вони порозпадалися на порох. Хлопчики з дужими,

¹ *Зюйдер-Зее* — найбільша затока Північного моря біля берегів Голландії.

вправними руками, хоч би вони й шукали до того часу, поки в них виросте борода, не знайдуть на своїй батьківщині жодного камінчика, щоб кинути його рикошетом по воді чи то сполохати ним якого трусика¹. Водяні шляхи, що перетинають країну в усіх напрямках, — не що інше, як канали найрізноманітніших розмірів. Є там усякі, починаючи від величезного, придатного до плавання великих кораблів, Північно-Голландського каналу, — це одне з чудес світу, — і кінчаючи вузькими водяними стежками, через які може перестрибнути й малий хлопчисько. Водяні омнібуси, так звані “трексгюйти”², раз у раз снують угору та вниз цими водяними шляхами, перевозячи пасажирів; а вантажні барки, так звані “паксгюйти” перевозять паливо та різні товари. Замість стежок, зарослих зеленою травою, від поля до комори й від комори до саду тягнуться канали з зеленою водою; а лани, чи “польдери”, як їх тут звуть, — це простісінько великі озера, що з них випомпувано чисто всю воду. Найлюдніші торгові вулиці по містах, так би мовити, мощено водою, в той час як велику частину доріг по селах бруковано цеглою. Міські човни, з їхніми круглобокими кормами, позолоченими носами та яскраво пофарбованими корпусами, не схожі на всі інші кораблі в цілому світі: а голландський візок з його химерно вигнутим маленьким дишлом — справжнісіньке чудо.

“Одне ясно, — скрикне Пан Оптиміст, — тамошні мешканці ніколи не відчувають спраги!”

¹ *Трусик (розм.)* — те саме, що кролик.

² *Трексгюйти* — судна, що плавають у Голландії по каналах. Деякі з них бувають футів із тридцять завдовжки і схожі на домочки, що їх поставлено на баржі; їх тягнуть коні, які йдуть по березі каналу. Трексгюйти поділено на два відділи — першого й другого класу, і якщо їх не дуже перевантажено, пасажирі почувають себе так, як дома: чоловіки палять, жінки плетуть щось або шиють, а діти бавляться на маленькій горішній палубі. Багато які судна, що плавають по каналах, мають вітрила — білі, жовті, а часом і шоколадного кольору. Цього кольору вітрила набувають тоді, коли їх напоюють настоем з дубової кори, щоб надати їм більшої міцності. (Прим. авт.)

Зміст

Розділ I. Ганс та Гретель.....	5
Розділ II. Голландія.....	9
Розділ III. Срібні ковзани	19
Розділ IV. Ганс та Гретель знаходять друга.....	25
Розділ V. Тіні в господі	32
Розділ VI. Сонячне проміння	39
Розділ VII. Гансові щастить	41
Розділ VIII. Якоб Поот та його кузен	46
Розділ IX. День Святого Ніколаса	51
Розділ X. Що бачили хлопчики в Амстердамі	59
Розділ XI. Великі манії й маленькі дивниці	69
Розділ XII. По дорозі до Гаарлема	77
Розділ XIII. Катастрофа	80
Розділ XIV. Ганс.....	84
Розділ XV. Рідні домівки	90
Розділ XVI. Гаарлем. Хлопчики чують голоси	98
Розділ XVII. Людина з чотирма головами	104
Розділ XVIII. Друзів спіткала лиха година.....	109
Розділ XIX. На каналі	116
Розділ XX. Якоб Поот змінює план	123
Розділ XXI. Мінгеер Клеєф та його меню	131
Розділ XXII. “Червоний лев” стає небезпечним.....	134
Розділ XXIII. Перед судьями	147
Розділ XXIV. Обложені міста	150

Розділ XXV. Лейден.....	156
Розділ XXVI. Палац і ліс.....	162
Розділ XXVII. Принц-крамар та сестра-принцеса	165
Розділ XXVIII. По Гаазі	177
Розділ XXIX. День відпочинку.....	184
Розділ XXX. Додому.....	187
Розділ XXXI. Хлопчики та дівчатка	191
Розділ XXXII. Криза	197
Розділ XXXIII. Гретель і Гільда	204
Розділ XXXIV. Пробудження	211
Розділ XXXV. Кістки та язика	214
Розділ XXXVI. Нова тривога.....	218
Розділ XXXVII. Батькове повернення	222
Розділ XXXVIII. Тисяча гульденів.....	227
Розділ XXXIX. Просвітки	232
Розділ XL. Ганс шукає роботи.....	236
Розділ XLI. Хрещена мати-фея.....	242
Розділ XLII. Таємничий годинник	247
Розділ XLIII. Відкриття	256
Розділ XLIV. Перегони.....	264
Розділ XLV. Радість у хатині.....	282
Розділ XLVI. Таємниче зникнення Томаса Хіггса	290
Розділ XLVII. Яскраве сонце	293
Розділ XLVIII. Закінчення.....	298